

BOSHLANG'ICH SINFLARDA TEXNOLOGIYA DARSLARINI TASHKIL ETISH VA O'QUVCHILARNI TEJAMKORLIKKA O'RGATISH

Fozilov Bexruz Qosimovich

O'zbekiston-Finlandiya Pedagogika instituti

Texnologik ta'lim kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada texnologiya darslarini tashkil etish va tejamkorlikka o'rgatish haqida fikr-mulohazalar bildirildi.

Kalit so'zlar: texnologiya, dars, mashg'ulot, mehnat, ijod, madaniyat, qog'oz, karton, material, tejamkorlik, gazlama.

Аннотация: В данной статье приводятся отзывы по организации занятий по технологии и преподаванию экономики.

Ключевые слова: технология, урок, обучение, труд, творчество, культура, бумага, картон, материал, экономика.

Abstract: This article provides feedback on organizing classes in technology and teaching economics.

Key words: technology, lesson, training, labor, creativity, culture, paper, cardboard, material, economics.

Texnologiya darslarida o'quvchilar ijtimoiy ishlab chiqarish mehnatiga tayyorlashning ilk bosqichlarini o'rganadilar. Birinchi sinfdan o'quvchilar eng avvalo faqat texnologiya darslari mashg'ulotlaridagina emas, balki boshqa darslarda ham to'qnash keladigan materiallar bilan tanishadilar.

Qog'oz va karton bilan ishlash, gazlamaga dastlabki ishlov berish, turli materiallar bilan ishlash, o'z-o'ziga xizmat ko'rsatish hamda uyro'zg'or mehnati va shu kabilar bilan tanishadilar. Amaliy ishlar jarayonida o'quvchilarda mehnatsevarlik, materiallarni tejamli sarflash, mehnatga ijodiy yondoshish, tabiatga ehtiyotkorlik bilan munosabatda bo'lish, mehnat madaniyatini tarbiyalash, ularga ayrim kasblar haqida tushunchalar berib boriladi. O'quvchilarga texnologiya fanidan tarbiya berishning asosiy vazifalaridan biri o'quvchilarda materiallarga ishlov berish ko'nikmalarini hosil qilish va ularga shunga muvofiq bilimlarni berishdir. Bu ish birinchi sinfdan boshlab bosqichma-bosqich amalga oshirib boriladi, chunki o'quvchilar hali eng oddiy buyumlarni tayyorlash operatsiyalarni eslab qolishga qodir emaslar. Hosil qilingan ko'nikmalar takror mashq qilishlar natijasida takomillashib boradi. Xatoga yo'l qo'yimaslik uchun o'quvchilarni o'z-o'zini nazorat

qilishga odatlantirish lozim. Topshiriqlarni bajarish jarayonida yo'l qo'yilgan xatolarni o'zlari topib uni tuzatmagunlaricha hamda bajarilgan ishlarning to'g'riligiga ishonch hosil qilmagunlaricha o'quvchilardan ishni qabul qilmaslik lozim. Amaliy topshiriqlarni bajarish jarayonida yangi ko'nikma va malakalar hosil qilinadi. Buning uchun qo'l asboblaridan foydalanishning o'ziga xosligini, materiallarni xususiyatini, yasalayotgan buyumlar xususiyatini bilish katta ahamiyat kasb etadi.

O'quvchilarni qo'l mehnatiga o'rgatish quyidagi ish turlariga bo'linadi.

1. Qog'oz va karton bilan ishlash.
2. Turli materiallar bilan ishlash.
 - a) Applikatsiya va mozayka ishlari.
 - b) Loy va plastilin bilan ishlash.
 - v) Tabiiy materiallar bilan ishlash
3. Gazlama bilan ishlash.
4. Loyihalash va modellash ishlari.

Iqtisodiy tarbiya o'rgatish zamirida axloqiy poklik, mehnat va mehnatkash [insonga halol munosabat](#), madaniy saviya va iftixor turadi. Iqtisodiy madaniy jihatdan etuk shaxsning tuzilmasini:

Tejamkorlik, ishbilarmonlik, mehnatsevarlik, halollik, samimiylilik, milliy g'urur, [sodiqlik](#), kamtarlik, mehribonlik, kasbiy mas'ullik, bilimdonlik, [ijodkorlik](#), tashabbuskorlik va tashkilotchilik tashkil etadi. Tuzilma pirovardida esa shaxsning intilishi, faolligi va kafolatlangan natijaga erishuvi turadi. Iqtisodiy tarbiyani berishning samarali mezonlari iqtisodiy barkamollik, iqtisodiy jihatdan o'z-o'zini tarbiyalash, zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida iqtisodiy tarbiyava ijodkorlikni tarbiyalash ekanligi tadqiq etildi.

Dars boshida o'qituvchi biror mavzu bo'yicha suhbat olib borar ekan, bu buyum qanday maqsadlarda, ya'ni qayerda ishlatilishini tushuntiradi, so'ngra o'quvchilar tayyorlanayotgan har bir buyumni amalda qo'laydilar. Buyumni tayyorlash usullarini o'qituvchi sinf doskasiga osib qo'yilgan yo'llanma xaritasidan yoki texnik vositalardan foydalanib ko'rsatadi. SHundan so'ng u ishni bajarish tartibi va usullariga tegishli savollarni berib, materialni takrorlaydi va buyumni o'quvchilar bilan birgalikda tayyorlashga o'tadi.

Yuqoridagilardan kelib chiqib, darsda amaliy ishlar tuzilishi quyidagi tartibda olib boriladi.

1. O'quvchilar oldiga mehnat topshirig'ining maqsadi va mavzusini qo'yish: a) darslarda bajarishga mo'ljallangan buyum yoki ishning o'quvchilar hayotining yoki bu tomoni ehtiyojlarini qoniqtirishdagi ahamiyati;

b) belgilangan ishni yaxshi bajarish uchun qanday yangi bilim va ko'nikmalarni egallash lozimligini ko'rsatish.

2. Ish o'rni, asbob-uskuna, material, namuna, doskadagi chizmalarning tayyorligini tekshirish, ishni yaxshi va uyushgan holda tashkil etishga yordam beruvchi qonun-qoidalarini eslatish.

3. Bajariladigan mehnat vazifalarini oldindan rejalashtirish: a) namuna, qism va detallar miqdorini tahlil qilish, kerakli materillarni, berilgan o'lchovlarni tayyorlash; b) buyum tasviri va uning detallarini namunadan tanish, tushunish, barcha o'lchovlarni va ishchi chiziqlarini topish va o'qish, ya'ni ishni buyumni tayyorlash uchun qanday harakatlarni amalga oshirish, qanday asboblarni ishlatish, mehnat harakatlarini ketma-ket bajarish tartibini aniqlash.

4. Materialni namuna, berilgan o'lchovlar bo'yicha belgilab chiqish. O'quvchilarni belgilash tartibini bilishlari va uni doskada belgilash bosqichlarini bajarayotgan yoki buyumni ko'rsatib tushuntirayotgan o'qituvchi bilan bir vaqtda bajarilishi lozim.

5. Belgilash ishlarini bajarish. Detallarni tayyorlash, detallarni moslash va uning barcha detallarini yig'ish; detallardan buyumni yig'ish jarayonida; buyum va uning detallariga ishlov berish jarayonida zarur bo'ladigan bilim va ko'nikmalarni egallash.

6. Harakatlanayotganda tekshirish, xato va kamchiliklarni tuzatish, ishni baholash.

Texnologiya darslarida amaliy ish mashg'ulotlari tashkil qilishning bu tartibidan o'qituvchi mazkur dars uchun belgilangan aniq buyum yoki ishning xususiyatlarini nazarda tutib foydalanadi. Amaliy ishlar jarayonida o'quvchilarda mehnatga qiziqish va muhabbat singdirib boriladi. Mehnatga qiziqishning muhim talablaridan biri ishlanadigan buyumni to'g'ri tanlashdir. O'quvchilar tayyorlanadigan narsalarni nimaga kerakligi, qaerda ishlatilishini bilishlari kerak.

O'quvchilar ishlayotgan materiallarga tejamkorlik bilan munosabatda bo'lishlari, o'z ishlarini rejalashtira bilishlari, materiallni tejamkorlik bilan sarflashlari, vaqtdan unumli foydalanishlari, o'qituvchi ko'rsatmasiga amal qilishlari, shu bilan birga ish joyini toza va ozada saqlashlari, mashg'ulotdan so'ng sinfni tozalab qo'yishlari kerak.

O'quvchi shaxsining iqtisodiy tarbiyasi negizi va mezonida asosida quyidagi ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqish mumkin ya'ni:

1. yosh avlod qalbiga ona-Vatanga mehr-muhabbat tuyg'usini milliy g'oya [va milliy mafkura](#), davlatimiz ramzlari mohiyati hamda milliy qadriyatlar asosida etkazish;

2. uzluksiz ta'lim jarayonida yoshlarni iqtisodiy muammolarni echimini topishlarida ongli va asosli ravishda yo'naltirishning samarali tizimini yaratish;

3. oila, maktab va mahalla hamkorligida yoshlarni iqtisodiy barkamolligini ta'min etishda bekorchilik, ishsizlik kabi zararli illatlar [va yot unsurlardan saqlash](#);

4. iqtidorli yoshlarni iqtisodiy bilimlar olishiga yo'naltirishda «Kamolot» yoshlar ijtimoiy harakati bilan izchil hamkorlikni ta'min etishga erishish;

O'quvchi shaxsining iqtisodiy tarbiyani berishga ega bo'lishi uzluksiz pedagogik ta'lim tizimida, ya'ni, umumiy o'rta ta'lim bosqichlarida zamon talablariga javob bera oladigan, malakali va etuk kadrlar bilan ta'min etib borishni kafolatlaydi.

Xulosa.

Bugungi kunda O'zbekiston Respublikasida yoshlarga aqliy tarbiya berishga katta e'tibor qaratilmoqda. Zero, yuksak ma'naviy va axloqiy talablarga javob beruvchi yuqori malakali kadr bo'lib yetishish mavjud ilmiy, shuningdek kasbiy bilimlarni puxta egallash zarur.

Bozor munosabatlarini shakllantirishning quyidagi tamoyillariga alohida tayanadi

1. Iqtisodiyotning har qanday siyosiy mafkuralardan ozod qilish asosida ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash.

2. Iqtisodiyotni moliyaviy ahvolni barqarorlashtirish-iqtisodiy hollarni amalga oshirishning muhim sharti.

3. Bozor iqtisodiyotiga o'tishda xalqning tub manfaatlarini ko'zlash, davlatning iqtisodiy islohotlarni amalga oshirish tashkilotchisi va yetakchisi bo'lishi.

4. Pul siyosatini olib borishda mustaqil bo'lish, valyuta zaxiralarini boyitish.

5. Iqtisodiy islohotlarni amalga oshirishda qonun ustuvorligiga erishish, iqtisodiy faoliyat, tadbirkorlik va mehnat qilish erkinligi, barcha mulk shakllarining teng huquqliligi va huquqiy jihatdan bab-baravar muhofaza etilishi.

6. Bozor munosabatlari sharoitida aholini ijtimoiy himoyalash.

7. Iqtisodiy islohotlarning bosqichma-bosqich, evolyutsion tarzda **amalga** oshirilishi.

Iqtisodiy tarbiyani uzluksiz **amalga** oshirishda ta'lim muassasalarida dars va darsdan tashqari sharoitlar, shuningdek, oilada **amalga** oshirilayotgan harakatlar muhim ahamiyatga ega. Iqtisodiy mazmundagi suhbatlar, uchrashuvlar, ekskursiyalar, to'garaklar ko'rinishidagi amaliy tadbirkorlik faoliyati (u yoki bu hunar yo'nalishidagi ijodiy ishlar) ni tashkil etish o'quvchilarda iqtisodiy tafakkurning shakllanishiga yordam beradi.

ADABIYOTLAR:

1. R.A.Mavlonova, O.T.To'raeva, K.M.Xoliqberdiev "Pedagogika" T., "O'qituvchi" 1998 yil
2. X.Sanaqulov, M.Haydarov "Boshlang'ich sinflarda qog'ozdan amaliy ishlar" 1996 yil
3. R.A.Mavlonova, Goroxova, Ogluzdina O, "Mehnat tahlim metodikasi" T., "O'qituvchi" 1986 yil
4. Shumulevich N.M. "Qog'ozdan texnik modellar yasash" T., "O'qituvchi" 1989 y
5. Vorobg'yov A.SH. "Konstruktorlik va modellashtirish" T., "O'qituvchi" 1989 yil
6. N.Gushkin. V.R.Xiltunin. "Mehnat eng yaxshi tarbiyachi". T.1988y.